

Korszakhatár az energetikai fogyasztók védelmében?

Az Európai Bíróság minap meghozott ítéletében uniós jogi szempontból aggálytalannak találta azt az olasz szabályozást, amely lehetővé teszi, hogy a tagállami energiahivatal bizonyos körülmények között kvázi kártérítést ítélhessen meg villamosenergia-fogyasztók számára. Az ügy különösen fontos Magyarország számára is: figyelemmel arra, hogy a magyar szabályozás jelentős hasonlóságot mutat az olasz joggal.

Az energetika közismerten speciális iparág. Olyan tevékenységről van szó, amelynek működtetésénél a hagyományos piaci szempontok mellett egyéb tényezőket – jelesül meghatározó műszaki kérdéseket, az ellátásbiztonságot, a kiszámíthatóságot s nem utolsósorban a fogyasztóvédelmet – is számításba kell vennie a jogalkotónak. E jellegzetességei mellett az energetika továbbá az unió figyelmére is igényt tart. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (az EUMSZ) az energiapolitikát önálló uniós szakpolitikának tekinti (lásd EUMSZ 194. cikk), s e téren az EU által kitűzött célok elérése érdekében jogszabályokat, így többek között irányelveket alkot. Az irányelvek jellegzetessége, hogy azok az elérendő célokat tekintve kötelezőek a tagállamokra, amelyek ugyanakkor a kitűzött EU-s célok eléréséhez szükséges eszközök megválasztásában szabadságot élveznek. Másképpen szólva, a tagállam saját maga választhatja meg, miképpen kívánja érvényre juttatni otthon az uniós elképzeléseket.

Ebből a típusú, tartalmi megfelelésre kötelező jellegű szabályozásból természetesen számos jogi bizonytalanság származik, amelyek egy olyan összetett szabályozású jogterületen, mint az energetika, még inkább jelen vannak. Az uniós jog egységes értelmezésének és a jogviták feloldásának egyik eszközeként az uniós jog minden tagállami bíróság számára egy speciális jogi eljárást, az úgynevezett „előzetes döntéshozatal” lehetőségét kínálja. Ezen eljárás keretében a tagállami bíróságok az Európai Bírósághoz fordulhatnak elvi iránymutatásért.

Az Európai Bíróság most március 30-án meghozott ítéletében¹ egy ilyen eljárás keretében azt vizsgálta, hogy ellentétes-e az uniós joggal, hogy egy tagállam lehetőséget biztosítson a nemzeti energiahivatala számára arra, hogy jogsértés megállapítása esetén az ne pusztán bírságot szabhasson ki, hanem a fogyasztóktól jogellenesen beszedett díjak visszatérítését (kvázi kártérítést) is elrendelhesse. A luxemburgi vizsgálat előzménye, hogy az olasz energetikai hatóság közel 14 millió (!) euró összeg (megközelítőleg 5,25 milliárd forint) fogyasztóknak történő visszafizetésére kötelezte a jogvitában érintett olasz energiaszolgáltató társaságot. Tette mindezt azért, mert megállapítása szerint a szolgáltató jogellenesen számított fel meghatározott tarifális elemeket (úgynevezett „adminisztratív kezelési költségeket”) ügyfelei irányába. A szolgáltató a hatóság határozatát az olasz bíróságok előtt megtámadta, állítva, hogy a költségek meghatározása és felszámítása a társaság és ügyfelei között magánjogi szerződés keretében történt, amellyel kapcsolatban az energetikai hatóságnak nincsen hatásköre. A társaság állítása szerint a vonatkozó (korábban hatályos) európai uniós irányelv (a korábbi villamos energia irányelv) meghatározza, hogy a tagállami energetikai hatóság milyen jogosítványokkal rendelkezik, s ilyen tartalmú (magánjogi) szankciót az nem nevesít. Állítása szerint ezért az olasz jog nincs összhangban az európai uniós rendelkezésekkel.

A villamos energia irányelv² vonatkozó rendelkezései szerint [lásd irányelv 36. cikk (4) bek.] a szabályozó hatóság hatásköre legalább arra kell hogy kiterjedjen, hogy hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókat szabhasson ki a szabályokat be nem tartó vállalkozásokkal szemben. Ez a rendelkezés, az irányelv nyelvtani értelmezéséből világosan kitűnve, gyakorlatilag a hagyományos, hatósági – azaz közigazgatási anyagi jogi – bírság szankció kiszabásának lehetőségét jelenti. Arról ugyanakkor hallgat az uniós jog, hogy kell-e, illetve biztosíthat-e a tagállami jogalkotó olyan hatáskört energetikai hatósága számára, hogy olyan esetben, amennyiben a hatóság valamilyen, a szolgáltató által alkalmazott tarifális rendelkezés jogellenességét állapítja meg, kvázi kártérítés megítéléséről is döntsön. Ez olyan kérdés, amely hagyományosan bírósági útra tartozik. Így is érvelt az energiaszolgáltató társaság a jogvitában.

Látni kell, hogy az ügy saját magán jelentősen túlmutató gyakorlati és elméleti jelentőséggel is bír. Gyakorlati jelentősége nyilvánvalóan az, hogy

¹ A Bíróság 2023. március 30-i ítélete a C-5/22. sz. Green Network SpA kontra SF, YB, az Autorità di Regolazione per Energia Reti e Ambiente (ARERA) ügyben.

² Az Európai Parlament és a Tanács 2009/72/EK irányelve (2009. július 13.) a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2003/54/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről.

amennyiben a szolgáltató a hatóság által megállapított módon (akár csak részben) jogellenes összeget számláz a fogyasztó felé, a hatósági döntés elegendő ahhoz, hogy a fogyasztó a tőle jogtalanul elvont összeget visszakapja, s nem kell hogy bírósághoz forduljon, és hosszas polgári peres eljárásban követeljen kártérítést. Ez az ügy praktikus oldala. Dogmatikai-elméleti szempontból azonban a kérdés legalább ilyen fontos. Arról van szó ugyanis, hogy mekkora jelentőséget tulajdonít az európai (és a tagállami) jogalkotó a fogyasztóvédelemnek, s lehetővé teszi-e, hogy egy hatósági eljárásban egy közigazgatási szerv egy főszabályként bírói hatáskört gyakoroljon. Tudniillik az energetikai hatóság, ha így jár el, egy magánjogi jogviszony (részleges) érvénytelenségéről és annak polgári jogi jogkövetkezményeiről határoz.

Az Európai Bíróság a jelen ügyben, amely ugyanakkor a jövőre és más tagállamok szabályozására nézve is irányadó, úgy határozott, hogy noha az uniós jog nem kívánja meg ilyen kártérítési hatáskör biztosítását a tagállamoktól, azt nem is tiltja meg. Azaz uniós jog hallgatása a taláros testület szerint nem tilalmat, hanem lehetőséget jelent: értelmezése szerint a tagállamok mérlegelésén múlik, hogy milyen súlyt adnak a fogyasztóvédelmi szempontoknak, amikor vonatkozó szabályaikat megalkotják. Az uniós jogalkotó ebbe – legalábbis egyelőre – úgy tűnik, nem kíván beleszólni. Az ugyanakkor világosan kiolvasható az ítéletből, hogy a Bíróság a fogyasztóvédelem szempontjaira komoly hangsúlyt fektet az energetikában. Olyan komolyat, hogy az uniós szabályozás hallgatása dacára ítéletében szinte sugalmazza, hogy a villamosenergia-ipar olyan terület, ahol a fogyasztók védelme érdekében a tagállami hatóságok ilyen, másutt jelen nem lévő, rendkívül erőteljes jogosultságokkal is felruházhatók.

Magyarország a kérdéskör kapcsán az olasz jogalkotóhoz hasonló szemléletet követ: a villamos energiáról szóló törvény³ ugyanis kifejezetten felhatalmazza a Magyar Energia- és Közmű-szabályozási Hivatalt arra, hogy gyakorlatilag bármilyen, a törvényben meghatározott árszabályozási előírás megszegése esetén a szolgáltató által elért többletbevétel (azaz praktikusán a túlárazás mértékének megfelelő összeg) a sérelmet szenvedett szerződő fél részére való visszatérítéséről határozzon [lásd 141. § (12) bek.]. Az Európai Bíróság most meghozott döntése fényében több mint valószínű, hogy ez a magyar szabályozás – hasonlóan olasz párjához – kiállná Luxemburg próbáját egy esetleges brüsszeli vizsgálat esetén.

2023. április 17.

³ A villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény.

Felhasznált jogforrások

A Bíróság 2023. március 30-i ítélete a C-5/22. sz. Green Network SpA kontra SF, YB, az Autorità di Regolazione per Energia Reti e Ambiente (ARERA) ügyben. Online: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=00DDB1D5FF48D3766374432684703CC2?-text=&docid=272073&pageIndex=0&doclang=HU&mode=req&dir=&occ=first&part=1&-cid=3052141>

A villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény.

Az Európai Parlament és a Tanács 2009/72/EK irányelve (2009. július 13.) a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2003/54/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről.